

Доктрина з воєнно-історичної роботи у Збройних Силах України

Доктрина розроблена робочою групою офіцерів та працівників Збройних Сил України Воєнно-наукового управління Генерального штабу Збройних Сил України спільно з Національним університетом оборони України імені Івана Черняхівського, Національною академією сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Харківським національним університетом Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Національним військово-історичним музеєм Збройних Сил України та погоджено із заінтересованими органами військового управління Збройних Сил України, структурними підрозділами Генерального штабу Збройних Сил України.

Доктрина відпрацьована за результатами аналізу системи воєнно-історичної роботи у Збройних Силах України, її сучасного стану та з урахуванням досвіду збройних сил держав-членів НАТО з питань воєнно-історичної діяльності, воєнноісторичної підтримки планування і ведення операцій (бойових дій). Ця Доктрина визначає основні засади планування, координації, здійснення воєнно-історичної роботи у процесі підготовки та застосування Збройних Сил України.

Вона визначає роль органів військового управління, організаційних структур у здійсненні воєнно-історичної роботи та встановлює відповідальність за процеси її планування, проведення та результативність.

**ДОКТРИНА
З ВОЄННО-ІСТОРИЧНОЇ
РОБОТИ
У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ
УКРАЇНИ**

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2024

УДК 930:355(477)

Д 63

Доктрина з воєнно-історичної роботи у Збройних Силах України. — Київ: «Центр учбової літератури», 2024. — 26 с.

ISBN 978-611-01-3174-2

Доктрина розроблена робочою групою офіцерів та працівників Збройних Сил України Воєнно-наукового управління Генерального штабу Збройних Сил України спільно з Національним університетом оборони України імені Івана Черняхівського, Національною академією сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Харківським національним університетом Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Національним військово-історичним музеєм Збройних Сил України та погоджено із заінтересованими органами військового управління Збройних Сил України, структурними підрозділами Генерального штабу Збройних Сил України.

Доктрина відпрацьована за результатами аналізу системи воєнно-історичної роботи у Збройних Силах України, її сучасного стану та з урахуванням досвіду збройних сил держав-членів НАТО з питань воєнно-історичної діяльності, воєнно-історичної підтримки планування і ведення операцій (бойових дій).

Ця Доктрина визначає основні засади планування, координації, здійснення воєнно-історичної роботи у процесі підготовки та застосування Збройних Сил України. Вона визначає роль органів військового управління, організаційних структур у здійсненні воєнно-історичної роботи та встановлює відповідальність за процеси її планування, проведення та результативність.

ISBN 978-611-01-3174-2

ЗМІСТ

	ВСТУП	4
	ПОСИЛАННЯ НА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	5
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	6
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	8
1	ВОЄННА ІСТОРІЯ: МІСІЯ І ЦІННОСТІ	9
1.1	Загальні положення	9
1.2	Цільові аудиторії воєнно-історичної роботи	9
1.3	Місце і роль воєнної історії	10
1.4	Функції воєнної історії	11
1.5	Керівні принципи воєнно-історичної роботи	11
2	ОСНОВНІ НАПРЯМИ І ЗАВДАННЯ ВОЄННО- ІСТОРИЧНОЇ РОБОТИ	12
2.1	Основні напрямики воєнно-історичної роботи в Збройних Силах України	12
2.2	Спрямованість воєнно-історичної роботи у Збройних Силах України	12
3	ОРГАНІЗАЦІЯ ВОЄННО-ІСТОРИЧНОЇ РОБОТИ: ФУНКЦІЇ, ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ	13
3.1	Суб'єкти та керівництво воєнно-історичною роботою у Збройних Силах України	13
3.2	Забезпечення виконання завдань воєнно-історичної роботи	14
4	ПЛАНУВАННЯ, ПРОВЕДЕННЯ, КОНТРОЛЬ ТА ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ВОЄННО-ІСТОРИЧНОЇ РОБОТИ	18
4.1	Планування воєнно-історичної роботи	18
4.2	Проведення воєнно-історичної роботи	19
4.3	Контроль за веденням воєнно-історичної роботи	21
4.4	Підсумки воєнно-історичної роботи	21
5	ЗБІР ІСТОРИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ, ПУБЛІКАЦІЇ, ДОКУМЕНТУВАННЯ, ЗВІТИ	22
5.1	Збір історичних матеріалів, документування	22
5.2	Воєнно-історичні публікації та їх типи. Порядок розробки та розповсюдження	22
6	ВОЄННО-ІСТОРИЧНА ВІЗІЯ	24
6.1	Візія (стратегічна мета)	24
6.2	Стратегія досягнення візії	24
6.3	Умови успішної стратегії досягнення візії	25
Додатки:		
	СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДЖЕРЕЛ)	26

ВСТУП

Уроки минулого формують доктрини майбутнього

Збройна агресія Російської Федерації проти України, яка спочатку призвела до окупації Криму, а в подальшому до збройного конфлікту на Сході України спричинила руйнівні наслідки для європейської та глобальної безпеки. Одночасно вона засвідчила, що її проведення у значній мірі є відходом від традиційних форм і способів ведення війни та має елементи гібридного характеру.

Протистояння російській гібридній агресії виявило низку системних проблем, зокрема: несформованість системи здійснення наукового воєнно-історичного аналізу сучасних воєнних конфліктів; низька ефективність впровадження набутих воєнно-історичних знань в освітній процес, підготовку військ (сил); відсутність системної воєнно-історичної роботи з формування патріотизму та морально-бойового духу захисників України, що призвело до неготовності значної частини українських громадян до виконання свого конституційного обов'язку – захисту незалежності та територіальної цілісності держави тощо. Ці проблеми посилюються через наявність історичних стереотипів та міфів в оцінюванні подій воєнної історії, інформаційну експансію низки країн, що супроводжується фальсифікацією історії України.

Все це актуалізує процеси створення чіткої системи воєнно-історичної роботи у Збройних Силах України. Розроблення Доктрини має сприяти: вдосконаленню воєнно-історичної науки в Україні; забезпеченню координації наукових досліджень; осмисленню вітчизняного та світового воєнно-історичного досвіду; з'ясуванню особливостей, тенденцій та закономірностей еволюції воєнної справи в різні історичні періоди; врахуванню історичної спадщини для встановлення основ державної політики у сфері військового будівництва; збереженню історичної пам'яті та національних військових традицій; патріотичному вихованню молоді, створенню сприятливих умов для формування кадрового потенціалу Збройних Сил України та інших військових формувань; популяризації воєнно-історичних знань у суспільстві; реалізації актуальних наукових воєнно-історичних проєктів з позицій відновлення історичної пради.

**ПОСИЛАННЯ НА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ
ТА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ**

Позначка військової публікації	Повне найменування військової публікації
1	2
	Закон України “Про оборону України” від 06.12.1991 № 1933-ХІІ (зі змінами від 20.09.2019 № 133-ІХ)
	Закон України “Про Збройні Сили України” від 06.12.1991 № 1935-ХІІ (зі змінами від 02.10.2019 № 144-ІХ)
	Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” від 26.11.2015 року № 848-VІІІ (зі змінами)
	Закон України “Про освіту” від 18.12.2018 № 2657-VІІІ (зі змінами від 30.03.2020 № 540-ІХ)
	Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 29.03.2017 № 109 “Про затвердження Положення про воєнно-історичну роботу у Збройних Силах України”
	Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 30.01.2020 № 30/ДСК “Про затвердження Табеля термінових донесень Збройних Сил України”
CJCSI 5320/01/C	Chairman Of The Joint Chiefs Of Staff Instruction (Настанова з воєнно-історичної роботи у ЗС США, видання 30 листопада 2018 року)
AR 870-5	Historical Activities. Military History: Responsibilities, Policies, and Procedures, Headquarters Department of the Army Washington, DC 21 September 2007 (Історична діяльність. Військова історія: організаційні засади та процедури, видавництво: Центральний апарат СВ США Вашингтон, округ Колумбія, 21 вересня 2007 року)
АТР 1-20	Military History Operations, Headquarters Department of the Army Washington, DC 9 June 2014 (Військово-історичні операції, видавництво: Центральний апарат СВ США Вашингтон, округ Колумбія, 9 липня 2014 року)

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Візія (стратегічна мета) – ефективна система військово-історичної роботи у Збройних Силах України, створена з урахуванням кращого світового досвіду та національних особливостей, яка спроможна об'єднати зусилля всіх складових сектору безпеки і оборони України з реалізації державної політики історичної пам'яті у питаннях захисту державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів.

Воєнна історія – термін, що використовується у двох значеннях:

1) процес розвитку військової справи, підготовки і ведення воєнних дій із найдавніших часів до сьогодення;

2) сукупність військово-історичних знань, галузь воєнної науки, що вивчає війни і збройні сили минулого, розвиток засобів, форм і способів ведення збройної боротьби.

Складові воєнної історії:

історія війн – є фактологічною основою військово-історичної науки в цілому та досліджує соціальну сутність війн як особливого суспільного явища, розкриває причини та соціально-економічні умови її виникнення, політичні, військово-стратегічні цілі, особливості конкретних війн, оцінює сили і плани сторін, розглядає хід воєнних кампаній, операцій, боїв, аналізує їх підсумки, визначає вплив війни на розвиток суспільства;

історія воєнного мистецтва – досліджує процес виникнення й еволюції форм і способів ведення збройної боротьби, виявляє закономірності, тенденції, принципи розвитку воєнної стратегії, оперативного мистецтва і тактики;

історія військового будівництва – досліджує досвід будівництва збройних сил, бойової, організаційної і мобілізаційної підготовки, військового управління, всебічного забезпечення воєнних дій та бойового застосування збройних сил, їх видів і родів військ, організації військової освіти та підготовки військових кадрів, діяльності військових спецслужб, інших силових структур, іррегулярних збройних формувань;

історія озброєння і військової техніки – вивчає процес виникнення і вдосконалення різних видів озброєння та військової техніки, закономірності та тенденції, розкриває особливості впровадження нової зброї і техніки у війська, їх застосування у практиці бойової підготовки і бойових дій, встановлює рівень живучості та надійності засобів ведення збройної боротьби в ході воєнних дій, ступінь і специфіку їх впливу на будівництво збройних сил і воєнне мистецтво;

історія воєнної думки – вивчає розвиток воєнно-теоретичних поглядів на розвиток природи і характер війн, їх підготовку і ведення, проблеми будівництва збройних сил і воєнного мистецтва, воєнних доктрин, напрямів геополітичної стратегії, концепцій міжнародної та національної безпеки.

Воєнно-історична робота у Збройних Силах України – цілеспрямована та скоординована організаційна, наукова, освітня і творча діяльність, спрямована на проведення наукових досліджень із актуальних проблем воєнної історії та впровадження їх результатів у практику будівництва, підготовки та застосування Збройних Сил України, навчання та виховання особового складу, а також вивчення воєнної історії, знаменних подій та видатних постатей, впровадження бойових традицій та ритуалів (церемоніалів), поширення військово-історичних знань з метою підтримки позитивного іміджу Збройних Сил України, престижу військової служби в українському суспільстві та серед міжнародної спільноти.

Воєнно-історичні дослідження – наукова діяльність, спрямована на здобуття нових воєнно-історичних знань, виявлення, документування, аналіз та узагальнення нових фактів, подій та явищ, встановлення тенденцій і закономірностей військового будівництва, еволюції засобів, форм і способів збройної боротьби з метою розвитку теорії і практики підготовки, застосування та забезпечення військ (сил), популяризації воєнно-історичних знань та традицій Збройних Сил України.

Воєнно-історичне джерелознавство – складова воєнної історії, у рамках якої здійснюється вивчення і аналіз воєнно-історичних джерел, теорії і практики їх виявлення і використання у воєнній історії.

Розроблення воєнно-історичних публікацій – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на узагальнення, систематизацію та розповсюдження отриманих наукових результатів у галузі військової історії, розширення світогляду та підвищення кваліфікації особового складу, вчених та наукових працівників Збройних Сил України.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

У цій Доктрині умовні позначення та скорочення наведені у тексті.

1. ВОЄННА ІСТОРІЯ: МІСІЯ І ЦІННОСТІ

1.1. Загальні положення

1.1.1. Науковим фундаментом сучасної воєнної теорії та практики діяльності військ є воєнно-історичні знання, оскільки вони є джерелом і базою для розвитку Збройних Сил України.

Специфіка воєнно-історичної роботи полягає у тому, що вона на основі воєнної історії об'єднує та інтегрує напрями військово-соціальної діяльності в управлінській, науковій, освітній, виховній сферах.

1.1.2. **Місія** воєнно-історичної роботи у Збройних Силах України полягає у здобутті та впровадженні воєнно-історичних знань і набутого історичного досвіду в інтересах розвитку Збройних Сил України, забезпеченні необхідного рівня бойової готовності та боєздатності військ (сил), постійному нарощуванні їх спроможностей, формуванні високого морально-бойового духу захисників України.

1.1.3. **Цінності**, на яких ґрунтується воєнно-історична робота:
державність як консолідуючий чинник української політичної нації;
відповідність конституційно-правовому полю, нормативно визначеним завданням оборонної політики України;
незалежність від кон'юнктурних, політичних, корпоративних або нав'язаних ззовні впливів;
неупередженість та наукова об'єктивність у дослідницькій діяльності, відповідальність за отримані результати.

1.2. Цільові аудиторії воєнно-історичної роботи:

особовий склад (персонал) Збройних Сил України та інших складових сектору безпеки і оборони;
українська та іноземна наукова спільнота;
українське суспільство;
міжнародна спільнота.

1.2.1. **Особовий склад Збройних Сил України та інших та інших складових сектору безпеки і оборони.** Воєнна історія слугує підґрунтям для навчання та виховання військовослужбовців, формування у них командного духу, а також для надання історичних довідок органам військового управління та їх використання під час ухвалення рішень.

1.2.2. **Українська та іноземна наукова спільнота.** Постійний контакт воєнних істориків з представниками вітчизняної та іноземної науки сприяє творчій дискусії, обміну думками представників різних наукових шкіл, які дотримуються різних концептуальних та ментальних підходів до розгляду проблем, дає синергетичний ефект для кращого розуміння суспільних процесів,

підвищує авторитет української воєнної науки та Збройних Сил України у державі та світі, сприяє поширенню поглядів українських воєнних істориків та протидії історичним фальсифікаціям.

1.2.3. Українське суспільство. Науково обгрунтовані військово-історичні знання про зв'язку попередніх поколінь виступають однією із наріжних ланок, яка забезпечує зв'язок між поколіннями. Їх наукове дослідження й поширення через систему освіти сприяє консолідації української політичної нації, формуванню патріотичного духу, поваги до захисників Вітчизни, усвідомленню історичних чинників утворення Української держави та місця українського народу у знаменних подіях світової історії.

1.2.4. Міжнародна спільнота. Воєнна історія України є національною за своєю глибинною сутністю та водночас постає невід'ємною частиною весвітньої воєнної історії. У свою чергу, активізація воєнно-історичних досліджень воєнної історії України сприяє поширенню серед міжнародної спільноти наукової інформації щодо історичних підстав легітимності та територіальної цілісності України, створює імідж Українського війська, пропагує участь українських контингентів у міжнародній миротворчій діяльності.

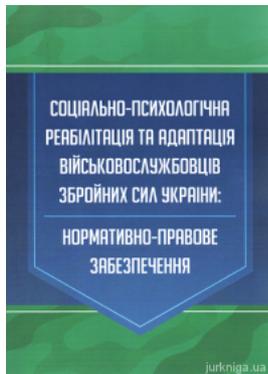
1.3. Місце і роль воєнної історії

1.3.1. Воєнна історія за предметом дослідження і своїм змістом є, з одного боку, галуззю загальноісторичної науки, а з іншого – складовою воєнної науки, будучи історичною базою для її розвитку. Воєнна історія збагачує воєнну науку конкретними матеріалами і досвідом, містить теоретичні і практичні рекомендації з удосконалення військової справи, дозволяє передбачати шляхи її подальшого розвитку.

1.3.2. Воєнна історія базується на фактах, подіях і процесах минулого. Ця обставина надає їй змісту не гіпотетичного характеру, а конкретності і доказовості. Проте воєнна історія не може надавати універсальних рекомендацій, які б підходили для будь-яких умов. Механічне перенесення досвіду минулого на сучасність є грубою помилкою.

1.3.3. Воєнна історія має дві складові – фактологічну (описову) й узагальнюючу. Фактологічна (описова) складова передбачає точну фіксацію подій, оскільки вірогідні узагальнення можна зробити лише спираючись на достовірні факти. Водночас, узагальнення дозволяють зрозуміти причини подій, що відбулися, встановити тенденції, закономірності та імовірність їх повторення в майбутньому.

Книги, які можуть вас зацікавити

Соціально-психологічна реабілітація та адаптація військовослужбовців збройних сил України: нормативно-правове забезпечення

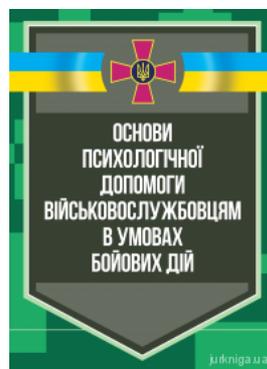
Закон України "Про альтернативну (невійськову) службу"

Запобігання корупції у збройних силах України. Особливості правозастосування під час дії воєнного стану

Практикум з формування стресостійкості військовослужбовців до раптових змін бойової обстановки

Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій

Пам'ятка психологу для психологічного супроводження військовослужбовців в екстремальних умовах

Перейти до галузі права
Військове право

[Перейти на сайт →](#)